

## Nr 43

**Skatteutskottets betänkande i anledning av motion angående statens vattenfallsverks redovisningsprinciper****Motionen**

I motionen 1971:626 av herrar Petersson i Gäddvik (m) och Nordgren (m) hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär förslag till ändring av statens vattenfallsverks redovisningsprinciper i enlighet med affärsverksutredningens i november 1968 avgivna betänkande Ekonomi, konkurrens och effektivitet (SOU 1968:45) med den ändringen, att vattenfallsverkets gäldränteavdrag begränsas till högst två tredjedelar av det bokförda värdet, innebärande att en tredjedel såväl av kommande tillskott av statskapital som av redan befintliga tillgångars värde skall räknas som verkskapital.

**Frågans tidigare behandling**

I *motioner vid 1928 års riksdag* yrkades bl. a., att i särskilda anvisningar till kommunalskattelagen måtte fastställas, att föreskriften om fördelning av gäldränta på olika förvärvskällor (supplementärregeln) ägde den betydelsen beträffande av staten bedriven verksamhet att beloppet av det i varje förvärvskälla nedlagda upplånade kapitalet skulle stå i samma förhållande till den totala statsskulden som värdet av de i förvärvskällan nedlagda tillgångarna till sammanlagda värdet av alla statens tillgångar.

Särskilda utskottet vid 1928 års riksdag anförde (utlåtande nr 1) med anledning av nämnda motioner följande:

Med den omfattning, i vilken staten numera bedriver företagerverksamhet, finner utskottet den redan gällande regeln, att staten blir skattskyldig för inkomst, principiellt riktig. Det befogade i denna uppfattning torde framstå desto klarare vid det förhållandet, att, om i stället vederbörande företag innehades av enskilda företagare, respektive kommuner skulle i desamma hava ofta mycket betydande beskattningsföremål. Det synes ej blott med hänsyn till kommunernas beskattningsrätt utan även för att erhålla en riktig uppfattning om företagens räntabilitet vara lämpligt, att staten i sådana fall där staten uppträder såsom konkurrent med enskilda företag, får vidkännas kommunalskatt i huvudsaklig likhet med de enskilda företagen. Nu intager emellertid staten så till vida en undantagsställning, att framför allt de företag, som falla under vattenfallsstyrelsens förvaltning, i huvudsak drivas på skuld, medan ett enskilt företag i liknande fall skulle i regel drivas även med eget kapital, vars avkastning komme att beskattas såsom inkomst i vederbörande kommuner. Det synes därför utskottet synnerligen rimligt, att det så anses, som om staten nedlagt visst eget kapital även i sådana fall, där detta ej varit händelsen. Sävitt utskottet kan finna, bör följaktligen någon

regel givas för hur stor del av statsskulden som i beskattningsavseende skall, med beaktande av att staten antages i varje företag hava nedlagt även visst eget kapital, anses belasta olika grenar av statens förvärvsverksamhet och tillika någon norm bestämmas för i vad mån vederbörande verksamhetsgren anses amortera den gäld, som vilar å densamma. Utskottet är emellertid icke berett att nu taga ställning till denna frågas detaljer som torde erfordra en mångsidig och ingående prövning, utan stannar vid att föreslå, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om utredning av berörda spörsmål och förslag i ämnet till riksdagen. Det är önskvärt att detta förslag framlägges så snart som möjligt.

Sedan 1928 års riksdag hemställt om utredning av frågan, tillkallades år 1929 särskilda sakkunniga, som sedermera föreslog att endast supplementärregeln skulle tillämpas beträffande staten. Statens samtliga skulder skulle fördelas på dess samtliga tillgångar i förhållande till tillgångarnas värde. Skulderna skulle fördelas inte bara på tillgångarna i statens skattepliktiga förvärvskällor utan även på tillgångarna i de för staten icke skattepliktiga förvärvskällorna (kapital m. m.) samt på statens improduktiva egendom. De statens verksamhetsgrenar, som var underkastade kommunal inkomstbeskattning, skulle alltså anses vara belastade med de andelar i den totala statsskulden som proportionellt belöpte på dem. För den skuld som med en sådan proportionering belöpte på tillgångarna i statens skattepliktiga förvärvskällor skulle ränta enligt de sakkunnigas förslag dras av efter en för staten genomsnittligt beräknad räntefot. Tekniskt sett utformades förslaget så, att avdrag för skuldränta skulle beträffande varje förvärvskälla ske med 2,5 % av tillgångarnas värde, oavsett huruvida eller till vilket belopp ränta utgått för de olika förvärvskällorna.

Förslaget överlämnades till 1936 års kommunalskatteberedning för att tas i övervägande vid fullgörande av beredningens uppdrag.

1944 års skattesakkunniga, som erhöll i uppdrag att i vissa delar fortsätta kommunalskatteberedningens arbete, konstaterade i ett år 1945 framlagt betänkande (SOU 1945:35), att statens ekonomiska ställning undergått en radikal förändring sedan 1929 års sakkunnigas förslag framlades. Den totala statsskulden vid utgången av budgetåret 1942/43 uppgick till omkring 8 320 milj. kr., och värdet av statens tillgångar vid nämnda tidpunkt uppskattades till omkring 6 245 milj. kr. Tillgångarna understeg sålunda skulderna och motsvarade inte mer än 75 % av dessa. Denna proportion hade därefter genom ökad skuldsättning förskjutits i ofördelaktig riktning. En tillämpning på staten av supplementärregeln utan några modifikationer betydde därför att man praktiskt taget befriade staten från kommunal inkomstskatt. Räntan på den skuld, som skulle hänföras till de skattepliktiga förvärvskällorna, blev så betydande, att någon nettointäkt av dessa förvärvskällor i regel inte uppkom. Förhållandet blev i stort sett detsamma om statsskulden på sätt 1929 års sakkunniga föreslagit fördelades också på statens mycket betydande improduktiva tillgångar. Den av 1929 års sakkunniga föreslagna metoden för fördelning av statens skuldräntor kunde därför inte utgöra något bidrag till lösning av den föreliggande frågan om statens likställande med

enskilda beträffande avdrag för ränta. En tillämpning av supplementärregeln på staten med antydda konsekvenser syntes med gällande ordning inte kunna komma i fråga, eftersom utredning om den skuld, som i skattelagarnas mening nedlagts i statens förvärvskällor, alltid kunde och borde förebringas vid taxeringarna och föranleda tillämpning av huvudregeln.

Den efterstävade jämlikheten mellan staten och enskilda kunde enligt skattesakkunnigas förmenande inte åstadkommas genom att enbart tillämpa supplementärregeln på staten. Man borde i stället utgå från den skuldsättning, som i allmänhet förekom beträffande privat förvärvsverksamhet och söka avväga statens ränteavdrag med hänsyn till endylik inom det enskilda näringslivet normal skuldbelastning. För att staten skulle bli beskattad på samma sätt som de enskilda var det nödvändigt, att staten inte fick åtnjuta ränteavdrag i större utsträckning än som motsvarade den inom privata företag vanligen förekommande skuldsättningen.

Som mått för skuldsättningen kunde enligt de skattesakkunniga lämpligen användas den till en förvärvskälla hänförliga skuldens storlek i förhållande till de i densamma nedlagda tillgångarnas värde. Den genomsnittliga skuldsättningen för enskilda företag, räknad i procent av tillgångarnas värde, borde lämpligen tjäna till ledning för utformandet av statens ränteavdrag. Vid anpassningen av detta avdrag efter de privata företagens allmänna skuldnivå syntes två möjligheter föreligga. Antingen kunde ränteavdrag obligatoriskt utgå i förhållande till en skuldsomma, som bestämdes efter en fast procent av de i varje förvärvskälla nedlagda tillgångarnas bokförda värde, oavsett hur stor den till förvärvskällan hänförliga skulden var enligt den gällande huvudregeln, eller också var det möjligt att endast fastställa en övre gräns i förhållande till samma värde för den skuldsättning, varå ränta fick avdragas. De sakkunniga ansåg att det senare alternativet var att föredraga. Genom att den gällande huvudregeln i detta fall kunde tillämpas intill den fastställda maximigränsen, blev de synpunkter, som låg till grund för riksdagens begäran om utredning av spörsmålet angående statens ränteavdrag, bäst tillgodosedda. På detta sätt skulle också staten beträffande sin kanske mest betydelsefulla förvärvskälla, kraftverksrörelsen, bli ställd i samma läge som de privata företagen. Dessa fick ju dra av räntan på det lånade, i förvärvskällorna faktiskt nedlagda kapitalet och drev i allmänhet inte sin verksamhet med lånat kapital i större omfattning än som motsvarade den maximigräns, vilken borde gälla för staten.

Vid beräkningen av den högsta avdragsgilla räntan ansåg de sakkunniga det försvarligt och lämpligt att ta hänsyn till statens ränteutgifter och helt bortse från räntesatserna för de privata företagens lån. Detta var inte ägnat att i nämnvärd grad motverka den åsyftade likformigheten i beskattningen av staten och enskilda, eftersom räntesatserna för privata lån och statslån i stort sett anslöt sig till varandra.

I fråga om avdragsprocenten anförde de skattesakkunniga:

I syfte att erhålla en uppfattning om proportionen mellan eget och främmande kapital inom den privata förvärvsverksamheten samt med

ledning därav kunna föreslå en maximisiffra för statens gäldränteavdrag hava de sakkunniga verkställt vissa undersökningar beträffande ett antal privata företag. Av desamma framgår, att det främmande kapitalet inom de privata elektricitets- och kraftverksföretagen åren 1942 och 1943 i genomsnitt uppgick till ungefär 52 procent av tillgångarnas värde samt att det främmande kapital, varå ränta utgått, utgjorde ungefär 38 procent av nämnda värde. För ett 40-tal trämasse- och andra skogsindustriföretag voro enligt vad de verkställda undersökningarna givit vid handen motsvarande procenttal 48 och 36 för 1942 samt 45 och 32 för 1943. Till jämförelse har utretts den skuldsättning, varå gäldränta beräknats för statens vattenfallsverk. Det i räkenskaperna redovisade främmande kapitalet uppgick i detta fall för nämnda år till mer än 90 procent av tillgångarnas värde.

Det har syns de sakkunniga vara lämpligt att utgå från en genomsnittlig skuldsättning inom den enskilda förvärvsverksamheten å 40 till 50 procent av tillgångarnas värde och anpassa begränsningen av statens gäldränteavdrag efter sådan nivå. Vid valet av den genomsnittliga räntefoten för statens lån, efter vilken räntan å det enligt sådana grunder begränsade lånekapitalet i statens förvärvskällor skall beräknas för erhållande av det högsta medgivna ränteavdraget, hava de sakkunniga utgått från den effektiva medelräntefoten för den fonderade statsskulden under åren 1935—1944. Räknar man med medeltalet för dessa år, vilket är 3,80 procent, kommer man vid en begränsning av skuldsättningen till 40 procent av tillgångarna till en avdragsprocent å 1,52 och vid en begränsning till 50 procent av tillgångarna till en avdragsprocent å 1.90. Med räntefoten för 1944 å 3,47 procent, vilken är den lägsta för tioårsperioden, och med en begränsning av skuldsättningen till 40 procent erhålles en avdragsprocent å 1,39. Med räntefoten för 1935 å 4.19 procent, vilken är den högsta under perioden, och 50 procents begränsning av skuldsättningen blir avdragsprocenten 2.10. Då av praktiska skäl endast avjämnade tal syns kunna komma i fråga, hava de sakkunniga varit hänvisade till att överväga procenttalen 1,5 och 2,0.

De sakkunniga stannade för att föreslå en avdragsprocent på 2. Rörande valet av procentsats yttrade de sakkunniga:

Valet av procentsats måste emellertid i viss mån bli avhängigt av den tid, för vilken densamma skall gälla. En sådan procentsats som den här ifrågavarande kan fastställas för ett år i sänder eller för en period av år eller ock intagas i skattelagarna för att gälla tills vidare. Huru man skall förfara i detta avseende är beroende av huruvida några större förändringar kunna förväntas i de förhållanden, vartill hänsyn tages vid procentsatsens bestämmande. Större förskjutningar beträffande den privata förvärvsverksamhetens gäldbundenhet torde, såvitt nu kan bedömas, knappast komma att inträda inom den närmaste framtiden. Med hänsyn till det rådande ekonomiska läget synas några mera betydande förändringar i den allmänna räntenivån icke heller vara att vänta. De sakkunniga hava därför icke ansett det behöva väcka några betänkligheter, om avdragsprocenten fastställs för en längre period framåt i tiden genom ett särskilt stadgande i kommunalskattelagen. Vid detta förhållande har det emellertid syns önskvärt att med avseende å avdragsprocentens storlek erhålla en viss marginal, som borgar för att staten icke heller kommer i en sämre ställning än de enskilda skattskyldiga. De sakkunniga hava med hänsyn härtill stannat vid att föreslå en avdragsprocent av 2,0. Detta procenttal torde vara av den storlek att det icke ens vid en höjning av den nuvarande räntenivån med någon procent skulle framstå såsom anmärkningsvärt lågt. Det föreslagna procenttalet är avsett att gälla icke blott rörelse, på

vilken förvärvsskälla närmast tagits sikte vid talets bestämmande, utan även jordbruksfastighet och annan fastighet. Beträffande de båda sistnämnda slagen av förvärvsskällor torde en dylik begränsning av statens gäldränteavdrag vara av mycket liten betydelse. Procenttalet 2,0 synes emellertid vara tillräckligt högt även för de relativt få fall, då begränsningen skulle inverka på beskattningen av statens fastighetsinkomster.

Frågan om statens rätt till skuldränteavdrag har även berörts av *norrlandskommittén* i dess den 11 december 1948 avgivna principbetänkande (SOU 1949:1). Efter att ha erinrat om att Norrlands naturtillgångar till mycket stor del ägdes av staten, som genom deras utnyttjande direkt tillfördes betydande belopp årligen, har *norrlandskommittén* anfört följande:

Den kommunalskatt, som därvid erläggs, är dock på det hela taget jämförelsevis blygsam. Enligt vad kommittén inhämtat brukar statens vattenfallsverk från sin årsvinst göra avdrag bland annat för beräknad ränta å hela det av staten investerade kapitalet, och detta oavsett att en ganska betydande del av kapitalet återburits till staten i form av vinst överstigande normal ränta. Härigenom har vattenkraftsrörelsen i stort sett undgått att betala annan kommunalskatt än fastighetsskatt. Att vederbörande kommuner på nu antytt sätt förhindras att utnyttja sin rätt att beskatta rörelseinkomster, har kommittén funnit föga tilltalande. Om ett enskilt företag bedriver motsvarande verksamhet, vilken som regel till stor del torde grundas på aktier, äger företaget härvid icke att från rörelsevinsten göra avdrag för utdelning å aktierna. Ur en annan synpunkt sett kan det ifrågasättas om, därest statens vattenfallsverk av sociala skäl och till fördel för företag som äro beroende av elektrisk kraft, hålla taxorna låga en fördel som härvid kommer hela landet till godo detta bör leda till minskade skatteintäkter för de kommuner, varifrån vattenkraften hämtas.

Det av 1944 års skattesakkunniga framlagda förslaget om begränsning av statens ränteavdrag överlämnades till 1950 års *skattelagssakkunniga* för omprövning i samband med skattelagssakkunnigas översyn av kommunalskattelagen. I ett den 30 juni 1961 överlämnat betänkande med förslag angående den kommunala beskattningen av kraftverk (stencilerat) föreslog de sakkunniga bl. a. viss begränsning av statens rätt till avdrag för ränta vid beräkning av statens inkomst av kraftverksrörelse. Skattelagssakkunniga ansåg den av 1944 års skattesakkunniga föreslagna begränsningen av statens ränteavdrag schematisk och schablonartad och knappast ägnad att åstadkomma rättvisa för vattenfallsstyrelsen i jämförelse med vissa privata företag med skuldbelastning av samma storleksordning som vattenfallsstyrelsens. Skattelagssakkunniga yttrade bl. a.:

I själva verket synes skillnaderna i gäldbelastning mellan särskilda enskilda kraftföretag vara större än mellan vattenfallsstyrelsen, å ena sidan, och vad som i genomsnitt gäller för de icke statliga företagen, å andra sidan. Då det icke torde vara möjligt att beträffande de enskilda företagen genomföra en generell utjämning av rätten att vid taxeringen tillgodogöra sig gäldränteavdrag, måste vattenfallsstyrelsen vid en begränsning av dess rätt i detta avseende otvivelaktigt bli sämre ställd än vissa enskilda företag med liknande kreditmöjligheter. En anpassning av vattenfallsstyrelsens gäldränteavdrag till samma relativa storlek som gäller för de med styrelsen i länemöjligheter närmast likställda företagen skulle

uppenbarligen icke leda till någon effektiv begränsning av styrelsens avdrag.

Den lämpligaste metoden att genomföra en begränsning av vattenfallsstyrelsens avdragsrätt synes vara att endast tillåta gäldränteberäkning å viss del av de i rörelsen nedlagda tillgångarnas värde. I enlighet med vad som tidigare anförts synes denna del kunna bestämmas till 2/3. Det torde vara nödvändigt att markera, att denna del av tillgångarna representerar ett maximum vid beräkning av gäldränteavdragen och inte innebär, att staten i alla förvärvskällor har någon obetingad rätt att beräkna gäldränteavdrag på en så stor del av tillgångarnas värde. I lagtexten bör därför markeras, att bestämmelsen om begränsningen av gäldränteavdraget endast avser att bestämma det högsta gäldränteavdrag, som kan tillåtas för staten. En bestämmelse på förevarande område bör givetvis varken beröva staten en självklar rätt att vid taxeringen åtnjuta gäldränteavdrag eller ge staten en ovillkorlig avdragsrätt för gäldränta, när en sådan rätt inte motiveras av det upplånade och gäldräntekrävande kapitalets storlek.

Skattelagssakkunnigas förslag rörande den här behandlade frågan har inte föranlett lagstiftningsåtgärder.

I *prop. 1963:84* med förslag till ändringar i reglerna för fördelningen mellan kommuner av det skatteunderlag som härrör från kraftverksrörelse framhöll chefen för finansdepartementet beträffande frågan om begränsning av vattenfallsverkets avdrag för skuldränta att den av skattelagssakkunniga åsyftade ändringen av praxis på området kunde uppnås utan lagstiftning genom en ändring av styrelsens redovisningsprinciper. Härigenom fick frågan en principiell karaktär, som berörde även andra grenar av den statliga affärsverksamheten. Eftersom den allmänna ekonomiska målsättningen för statens affärsverksamhet utreddes av den hösten 1961 tillkallade affärsverksutredningen, var det enligt departementschefens mening naturligt att ett ställningstagande till förslaget om nya principer för vattenfallsverkets redovisning av ränta på det i rörelsen investerade kapitalet fick anstå i avvaktan på resultatet av affärsverksutredningens arbete.

Frågan om vad som kan anses vara en rimlig fördelning mellan eget kapital och lånekapital i affärsverk har tagits upp till diskussion också i andra sammanhang. *1953 års trafikutredning* föreslog sålunda för statens järnvägars del att 75 % av det disponerade statskapitalet skulle motsvara lånat kapital i den bemärkelsen att ränta enligt normalräntefoten skulle inlevereras till statsverket före avskrivningar. I statens vattenfallsverks år 1967 framlagda förslag till ändrad företagsform för statens vattenfallsverk rekommenderades – med hänsyn tagen till verkets förräntningsmöjligheter – att andelen eget kapital vid övergång till aktiebolag sattes till 25 %.

*Affärsverksutredningen* har numera i ett i november 1968 avgivet betänkande (SOU 1968:45) framlagt förslag i fråga om riktlinjerna för affärsverkens ekonomiska målsättning och handlande. Avsikten med förslaget har bl. a. varit att likställa de ekonomiska utgångspunkterna i affärsverken med dem som gäller för enskilda företag. Detta har man sökt förverkliga så att en del av den med det disponerade statskapitalet förknippade förräntningsplikten skall utgå som ovillkorlig kostnadsränta på ett lån från statsverket. Det av affärsverken disponerade statskapitalet

skall uppdelas i en del eget kapital och en lånedel. Vid framtida tillskott av statskapital till bl. a. vattenfallsverket skall en tredjedel anses utgöra eget kapital (s. k. verkskapital) och två tredjedelar lån (s. k. statsverkslån). För redan investerat kapital skall i fråga om Vattenfall en fördelning mellan de båda ske så, att 1/6 av anläggningstillgångarnas anskaffningsvärde eller en miljard kr. räknas som verkskapital och 5/6 som statsverkslån. Ränta på statsverkslånet bestäms med utgångspunkt från gällande ränteläge på statsobligationer. Upptagna statsverkslån konverteras efter 15 år till då gällande ränteläge. I fråga om statsverkslånet vid övergångstidpunkten – initiallånet – knyts räntan till den vid denna tidpunkt gällande statliga normalräntan.

Vattenfallsverkets avskrivningar skall baseras på historiska anskaffningsvärden i stället för – som nu – på återanskaffningsvärden, och verket skall ha samma möjligheter som enskilda företag att variera sina avskrivningstider inom den ram som föreskrivs i aktiebolagslagen och kommunalskattelagen. Vidare skall vattenfallsverket till statsverket inleverera en motsvarighet till aktiebolagens statliga inkomstkatt. Denna skall beräknas till 40 % av redovisat överskott.

Norm för utdelningen på verkskapitalet bör enligt utredningens förslag vara – under de fem första åren 5 – och därefter 6 %.

Om ett affärsverk kommer i den situationen att investeringsbehovet under budgetåret är mindre än summan av avskrivning och fondering, skall överskottet användas till en faktisk återbetalning av statsverkslån.

Affärsverksutredningens förslag är f. n. föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Frågan om en begränsning av statens gäldränteavdrag har prövats av riksdagen åren 1963, 1967, 1969 och 1970. I sitt av riksdagen godkända betänkande nr 38 framhöll 1963 års bevillningsutskott att man vid bedömning av skäligheten i statens gäldränteavdrag borde beakta, att staten vid beräkning av inkomst av kraftverksrörelse beräknade ränta visserligen på huvuddelen av det i rörelsen investerade kapitalet men efter en förhållandevis låg räntefot (under taxeringsåren 1953–1961 varierande mellan 3,10 och 3,96 procent). Räntan på de lån med vilka den icke statliga kraftverksindustrin finansierat de senare årens investeringar torde i regel ha beräknats efter väsentligt högre räntefot. I den mån de statliga ränteavdragen framstod som stora i förhållande till rörelsens omfattning finge detta ses i samband med den omfattande och långsiktiga investeringsverksamheten på kraftområdet. Allt efter det att investeringarna slutförts, skulle proportionen mellan intäkter och ränteavdrag komma att bli gynnsammare. Frågan om statens rätt till avdrag för skuldränta och om beräkningen av sådant avdrag torde enligt utskottets mening inte kunna lösas enbart med utgångspunkt från vattenfallsstyrelsens förhållanden.

År 1967 uttalade bevillningsutskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 56 att staten som kraftverksföretagare hade ett försteg framför privata kraftverksföretagare på grund av sina bättre upplåningsmög-

ligheter. En undersökning av kapitalsammansättningen i vattenfallsverkets kraftverksrörelse gav vid handen att det gäldräntekrävande kapitalet under senare år kraftigt ökat, medan de medel som kunde jämföras med eget kapital hos privata kraftverksföretag varit i stort sett oförändrade. Finansieringen av statens kraftverksrörelse torde i vart fall numera ske praktiskt taget helt med räntekrävande kapital. Att detta inneburit och innebar vissa problem för de kommuner, inom vilka staten hade mera betydande kraftverks- och kraftregleringsanläggningar, torde inte kunna bestridas. Även om de bidrag i skatteutjämningssyfte, som sådana kommuner numera kunde erhålla enligt bestämmelserna i förordningen om skatteutjämning, var ägnade att åstadkomma en utjämning av de ekonomiska olikheterna och därigenom indirekt av skillnaderna i skattetryck mellan dessa och andra kommuner, var det - menade utskottet - inte uteslutet att skatteutjämningsbidragen stundom kunde vara otillräckliga för att i skälig mån kompensera kraftverkskommunerna för det skattebortfall som kunde bli följden av statens gäldränteberäkning. Utskottet kunde således i princip ansluta sig till syftet med motionerna. En omprövning av statens gäldränteavdrag var enligt utskottets mening önskvärd också med hänsyn till det berättigade kravet på att ekonomisk jämställdhet så långt möjligt borde råda mellan konkurrerande statliga och privata kraftverksföretag. Utskottet erinrade om att 1953 års utredning rörande de statliga företagsformerna i ett år 1957 framlagt betänkande "Statens vattenfallsverk" (SOU 1957:26) uttalat, att kraftbolag med stigande kapitalbehov, vilka ville utnyttja lånemarknaden, om möjligt borde ha 1/3 av sitt kapitalbehov täckt med eget kapital. Uttalandet, som gjorts i samband med utredningens överväganden av frågan, hur finansieringen av vattenfallsverkets verksamhet borde ordnas för det fall verket ombildades till aktiebolag, låg till grund för skattelagssakkunnigas förslag om en begränsning av vattenfallsverkets avdragsrätt till att avse 2/3 av det bokförda värdet av de i kraftverksrörelsen nedlagda tillgångarnas värde.

Vid 1970 års riksdag framhöll bevillningsutskottet bl. a. (BeU 1970:32) att det inte minst från rättvisesynpunkt var angeläget att vattenfallsverket och de enskilda kraftproducenterna så långt möjligt jämfördes i konkurrenshänseende. Utskottet ansåg det naturligt att landets ojämförligt största kraftleverantör skulle bidra till kommunernas skatteintäkter i samma mån som de enskilda kraftföretagen och detta åstadkoms, såvitt utskottet kunde bedöma, enklast och bäst genom att likställa de skattemässiga förutsättningarna för vattenfallsverket med dem som gällde för enskilda företag.

Med hänsyn till att frågan utretts av affärsverksutredningen och således redan var föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet ansåg utskottet sig emellertid inte kunna medverka till omedelbara ändringar av vattenfallsverkets redovisningsprinciper. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets hemställan.



## Utskottet

I ett i november 1968 publicerat betänkande (SOU 1968:45) har affärsverksutredningen lagt fram förslag i fråga om riktlinjerna för affärsverkens ekonomiska målsättning och handlande. Avsikten med förslaget har bl. a. varit att likställa de ekonomiska utgångspunkterna i affärsverken med dem som gäller för enskilda företag. Detta har man i fråga om statens vattenfallsverk sökt förverkliga genom att en del av räntan på det disponerade statskapitalet skall utgå såsom en ovillkorlig kostnadsränta. Det av vattenfallsverket disponerade statskapitalet skall uppdelas i en del eget kapital och en lånedel. Vid framtida tillskott av statskapital skall en tredjedel anses utgöra eget kapital (s. k. verkskapital) och två tredjedelar lån (s. k. statsverkslån). För redan investerat kapital skall en fördelning mellan de båda ske så, att 1/6 av anläggningstillgångarnas anskaffningsvärde eller en miljard kr. räknas som verkskapital och 5/6 som statsverkslån.

Vattenfallsverkets avskrivningar skall baseras på historiska anskaffningsvärden i stället för — som nu — på återanskaffningsvärden, och verket skall ha samma möjligheter som enskilda företag att variera sina avskrivningstider inom den ram som föreskrivs i aktiebolagslagen och kommunalskattelagen. Vidare skall verket till statsverket inleverera en motsvarighet till aktiebolagens statliga inkomstskatt. Denna skall beräknas till 40 % av redovisat överskott.

Norm för utdelningen på verkskapitalet bör enligt utredningens förslag vara — under de fem första åren 5 — och därefter 6 %.

I motionen 1971:626 yrkar motionärerna att affärsverksutredningens förslag blir föremål för lagstiftning med den ändringen, att vattenfallsverkets gäldränteavdrag även i fråga om redan investerat kapital begränsas till högst två tredjedelar av det bokförda värdet, innebärande att en tredjedel såväl av kommande tillskott av statskapital som av redan befintliga tillgångars värde skall räknas som verkskapital.

Riksdagen har tidigare upprepade gånger och senast år 1970 prövat frågan om en begränsning av statens vattenfallsverks gäldränteavdrag. Därvid har riksdagen i enlighet med uttalanden av bevillningsutskottet understrukt angelägenheten av att statens vattenfallsverk och enskilda kraftproducenter så långt det är möjligt jämföras i konkurrenshänseende och av att landets ojämförligt största kraftleverantör bidrar till kommunernas skatteintäkter i samma utsträckning som de enskilda kraftföretagen.

Enligt skatteutskottets mening saknar riksdagen anledning frånträda denna uppfattning. Med hänsyn till att affärsverksutredningens förslag f. n. är föremål för Kungl. Maj:ts prövning inom affärsverksdelegationen och denna inom kort beräknas framlägga förslag rörande bl. a. statens

vattenfallsverks vinstredovisning bör emellertid motionen inte nu föranleda någon riksdagens åtgärd.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet  
att riksdagen avslår motionen 1971:626.

Stockholm den 13 oktober 1971

På skatteutskottets vägnar

ERIK BRANDT

*Närvarande:* herrar Brandt (s), Magnusson i Borås (m), Eriksson i Bäckmora (c), Kristenson (s), Wärnberg (s), Larsson i Umeå (fp), Carlstein (s), Nilsson i Trobro (m), Wikner (s), Sundkvist (c), Stadling (s), Westberg i Hofors (s), Hörberg (fp), Björk i Gävle (c) och fru Normark (s).

### Särskilt yttrande

av herrar Magnusson i Borås (m), Eriksson i Bäckmora (c), Larsson i Umeå (fp), Nilsson i Trobro (m), Sundkvist (c), Hörberg (fp) och Björk i Gävle (c), vilka anfört följande:

”Som framgår av den inledningsvis lämnade redogörelsen har frågan om vattenfallsverkets skuldränteavdrag alltsedan år 1928 varit föremål för diskussion i skilda sammanhang och ett flertal utredningar har lagt fram konkreta förslag till begränsningar av detta avdrag. Utredningarna har konsekvent hävdat att statens vattenfallsverk intar en förmänsställning i förhållande till enskilda kraftföretag genom att det får göra fullt avdrag såsom för ränta på skuld för beräknad ränta på de statsmedel som investerats i dess kraftverksrörelse. En enhällig riksdag har såväl 1967 och 1969 som 1970 givit uttryck åt samma uppfattning.

Affärsverksutredningens förslag om en begränsning av vattenfallsverkets gäldränteavdrag avlämnades redan år 1968. Vid remissbehandlingen, som sedan länge är avslutad, har inte rätt några delade meningar om att vattenfallsverkets rätt till avdrag för skuldränta bör inskränkas. Tvärtom har flera av de remissinstanser som haft anledning att särskilt yttra sig i fråga om statens kraftverksrörelse ansett att konkurrensneutralitet mellan denna och enskilda kraftföretag endast kan åstadkommas om man går längre i fråga om begränsning av Vattenfalls rätt till ränteavdrag än utredningen föreslagit.

Med hänsyn till det anförda finner vi det anmärkningsvärt att Kungl. Maj:t ännu tre år efter det affärsverksutredningens förslag publicerades inte funnit det påkallat att förelägga riksdagen proposition i ämnet.

Enligt uppgift är frågan om bl. a Vattenfalls vinstredovisning föremål för överväganden inom affärsverksdelegationen. Vi förutsätter att arbetet inom denna bedrivs så skyndsamt att förslag kan föreläggas riksdagen senast i vår.”